

Сміжак А.Р.

здобувачка вищої освіти

Ушневич С.Е.

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти та освітніх інновацій
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника

РЕЦЕПЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ «ПОРАНЕНОГО ГЕРОЯ» У ВОЄННІЙ ПРОЗІ Е. ГЕМІГВЕЯ: ВІД СТОЇЦИЗМУ ДО СОЛІДАРНОСТІ

Анотація. У статті проаналізовано художню рецепцію феномену війни у творчості Ернеста Гемінгвея крізь призму екзистенціалізму та психології травми. Обґрунтовано необхідність переосмислення класичних моделей воєнного нарративу в контексті сучасного українського мілітарного дискурсу. Досліджено трансформацію гемінгвеївського героя: від індивідуального стоїцизму та замкненого «кодексу» до ідеї колективної солідарності й моральної відповідальності за інших.

Ключові слова: екзистенціалізм, воєнний дискурс, поранений герой, стоїцизм, солідарність, айсбергова техніка, кодекс Гемінгвея.

Smizhak A.R., Ushnevych S. Reception of the concept of the «Wounded hero» in E. Hemingway's war prose: from stoicism to solidarity. The article analyzes the artistic reception of the phenomenon of war in Ernest Hemingway's work through the prism of existentialism and trauma psychology. It substantiates the need to rethink classical models of military narrative in the context of contemporary Ukrainian military discourse. It examines the transformation of Hemingway's hero: from individual stoicism and a closed «code» to the idea of collective solidarity and moral responsibility for others.

Keywords: existentialism, military discourse, wounded hero, stoicism, solidarity, iceberg technique, Hemingway's code.

Актуальність дослідження. Творчість Ернеста Гемінгвея залишається одним із найпотужніших прикладів художньої рефлексії над природою війни та її впливом на людську психіку. У сучасних умовах, коли Україна перебуває в епіцентрі масштабного збройного конфлікту, переосмислення класичних літературних моделей воєнного досвіду набуває особливої гостроти. Концепція «пораненого героя», що є центральною для гемінгвеївського

нарративу, дозволяє дослідити не лише руйнівні наслідки травми, а й механізми адаптації та пошуку нових сенсів у межах «граничної ситуації».

Питання екзистенційної парадигми та стилістики Е. Гемінгвея досліджували такі відомі науковці, як К. Бейкер, Ф. Янг, М. Каулі, а серед вітчизняних дослідників – Т. Денисова та Н. Висоцька. Проте, незважаючи на ґрунтовну вивченість «кодексу Гемінгвея», трансформація героя від індивідуального стоїцизму до колективної солідарності в романі «По кому подзвін» потребує більш детального аналізу крізь призму сучасної психології травми та лінгвостилістичних особливостей тексту.

Мета статті полягає у дослідженні еволюції концепції «пораненого героя» у військовій прозі Е. Гемінгвея, виявленні нарративних стратегій репрезентації травмованої свідомості та аналізі переходу від етики індивідуального виживання до філософії солідарності.

Виклад основного матеріалу. Війна у художній системі Гемінгвея постає не лише як тло для сюжетних подій, а як тотальна деструкція звичних сенсів буття. Філософським фундаментом для автора є екзистенціалізм, де людина змушена самотійно конструювати власну ідентичність у світі «без богів». Саме фізичне чи психологічне поранення стає тією точкою відліку, з якої починається формування нового типу героя. Якщо в ранніх творах (наприклад, «Прощай, зброе!») герой обирає «сепаратний мир» та втечу, то в романі «По кому подзвін» ми спостерігаємо якісно інший етап – усвідомлення нерозривного зв'язку індивіда з людством, що найкраще ілюструє епіграф про те, що «жодна людина не є островом».

Дослідження творчої спадщини Ернеста Гемінгвея вимагає глибокого аналізу екзистенційної парадигми, яка стала фундаментом для його інтерпретації війни. Війна у художньому світі письменника постає не просто як збройний конфлікт, а як «гранична ситуація», що занурює людину у стан онтологічної незахищеності [10, с. 112] та змушує її зіткнутися з абсурдом буття. У цьому стані звичні соціальні зв'язки розриваються, а індивід опиняється у точці «екзистенційного оголення», де смерть стає єдиною безперечною реальністю [13, с. 45].

Філософська концепція Гемінгвея тісно переплітається з ідеями Ж.-П. Сартра про свободу вибору та відповідальність. Герой, перебуваючи в епіцентрі воєнного хаосу, усвідомлює, що традиційні метафізичні опори (релігія, патріотичні гасла, абстрактні ідеологічні конструктори) більше не діють. Як стверджує Сартр, «екзистенція передре сущності», що в контексті війни означає: людина не має наперед визначеної долі чи вродженого призначення, а створює себе сама через власні вчинки в умовах неминучої

загрози знищення [13, с. 45]. Світ Гемінгвея – це світ після «смерті Бога», де людина змушена бути «архітектором власної моралі».

Центральною постаттю воєнного дискурсу Гемінгвея є «поранений герой». Це не просто персонаж, що зазнав каліцтва, а метафора травмованої, фрагментованої свідомості ХХ століття. Рана стає для нього «вікном» у справжню природу буття, маркуючи перехід від наївності до трагічного знання [3, с. 42]. Психологія такого героя базується на стоїчному прийнятті страждання як константи людського існування та напруженому пошуку внутрішньої опори, яка б не залежала від зовнішніх обставин [15, с. 112].

Наративна стратегія в практичному аналізі показує, як травма «пораненого героя» приховується за лаконізмом. Джордан постійно веде внутрішній діалог, намагаючись «не думати». Ця заборона на рефлексію є ключовим елементом його психологічного виживання. Гемінгвей використовує прийом «непрямої мови», де читач бачить не саму травму, а її наслідки: напруженість рухів, сухість відповідей, надмірну увагу до чищення гвинтівки.

Дослідник Дж. Кіллінджер підкреслює, що такий стиль є формою «мовного стоїцизму» [10, с. 82]. Коли Джордан фіксує поглядом кожен соснову голку під собою перед смертельним боєм, це не просто опис природи. Це спроба «заземлитися» у фізичній реальності, щоб не збожеволіти від усвідомлення неминучості власного кінця.

Кульмінацією практичного аналізу є фінальна сцена роману. Поранення Джордана (перелом ноги) стає фізичним втіленням його «екзистенційної рани». Він залишається один, чекаючи на фашистського офіцера. У цей момент деструкція сенсів завершується перемогою духу: він не вкорочує собі віку (хоча має таку можливість), а обирає залишитися «в строю» до кінця, щоб дати шанс іншим.

«I have fought for what I believed in for a year now. If we win here we will win everywhere» («Я бився за те, у що вірив, уже цілий рік. Якщо ми переможемо тут, ми переможемо скрізь») [9, с. 450]. У цих словах звучить не політичне гасло, а глибока внутрішня переконаність людини, яка знайшла сенс у приналежності до людства. Таким чином, «поранений герой» Гемінгвея через біль і травму приходять до найвищого вияву екзистенційної свободи – добровільної самопожертви. З цієї миті його шлях – це «боротьба за існування», яку Д.П. Гіміре описує як перманентне протистояння абсурду через утвердження волі до життя [8, с. 81].

Звертаємо увагу на те, що ключовим аспектом практичного аналізу еволюції «пораненого героя» є його взаємодія з іншими травмованими постатями. Марія, яка пережила жахливе насильство, постає як дзеркальне

відображення внутрішньої рани Джордана. Їхнє кохання - це не просто романтична лінія, а екзистенційний акт зцілення. Через турботу про іншого «поранений герой» Гемінгвея починає виходити за межі свого «я».

Зокрема Ансельмо, своєю чергою, втілює етичний полюс солідарності. Його небажання вбивати та глибокий гуманізм контрастують із цинізмом Пабло. Джордан, спостерігаючи за Ансельмо, трансформує свій «кодекс професіонала» у «кодекс людяності». Це підтверджує тезу Дж. Кіллінджера про те, що «зрілий герой Гемінгвея знаходить Бога не в релігії, а в солідарності з тими, хто страждає поруч із ним» [10, с. 58]. Травма тут перестає бути ізолюючим фактором і стає основою для емпатії.

Висновки. Доведено, що «кодекс Гемінгвея» у зрілій творчості трансформується: мужність під тиском тепер передбачає не лише особисту витримку, а й моральну відповідальність за іншого. Якщо ранні твори автора фіксували стан «сепаратного миру» та індивідуального стоїчного виживання, то Роберт Джордан демонструє якісно новий етап - перехід до соціальної солідарності. Встановлено, що поранення героя у фіналі твору стає каталізатором найвищого вияву екзистенційної свободи – добровільної самопожертви. Травма перестає бути маркером відчуження і перетворюється на засіб єднання з людством («людина не є островом») [9, с. 450]. Таким чином, ця трансформація має фундаментальне значення для розуміння сучасної воєнної прози, зокрема української, оскільки пропонує модель подолання посттравматичного синдрому через служіння спільній меті та усвідомлення колективної ідентичності.

Література

1. Гемінгвей Е. По кому подзвін : роман / пер. з англ. М. Мещеряка. Львів : Видавництво Старого Лева, 2018. 608 с.
2. Гемінгвей Е. Прощай, зброе! / пер. з англ. В. Митрофанова. Харків : Фоліо, 2013. 412 с.
3. Денисова Т. Н. Ернест Гемінгвей: Життя і творчість. Київ : Дніпро, 1985. 185 с.
4. Царенко Л. Г. Психологія граничних станів особистості в умовах воєнного конфлікту. *Наукові записки*. 2023. № 4. С. 112–120.
5. Чех А. Точка нуль. Харків : Віват, 2017. 224 с.
6. Baker C. Hemingway: The Writer as Artist. Princeton : Princeton University Press, 1972. 396 p.
7. Cowley M. Exile's Return: A Literary Odyssey of the 1920s. New York : Viking Press, 1951. 322 p.

8. Ghimire D. P. The Perseverance of Life: Exploring the Struggle for Existence in Hemingway's The Old Man and the Sea. *Journal of Parroha Multiple Campus (IRJPMC)*. 2023. Vol. 2(1). Pp. 81–92.
9. Hemingway E. For Whom the Bell Tolls. New York : Charles Scribner's Sons, 1940. 471 p.
10. Killinger J. Hemingway and Dead Gods: A Study on Existentialism. University of Kentucky Press, 1960. 114 p.
11. Lodge D. Hemingway's Clean Well Lighted Puzzling Place. *Essays on Criticism*. 1971. Vol. 21. Pp. 33–54.
12. Meyers J. Hemingway: A Biography. London : Macmillan, 1985. 644 p.
13. Sartre J. P. Existentialism and Human Emotions. New York : Citadel Press, 1957. 96 p.
14. Smith P. A Reader's Guide to the Short Stories of Ernest Hemingway. Boston : G.K. Hall, 1989. 407 p.
15. Young P. Ernest Hemingway. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1959. 156 p.

Стефак А.М.

здобувачка вищої освіти

Ушневич С.Е.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової освіти та освітніх інновацій
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

ХУДОЖНЯ МОДЕЛЬ ЖІНКИ В РОМАНІ А. ДЖ. КРОНІНА “VIGIL IN THE NIGHT”: ДЕСТРУКЦІЯ ТРАДИЦІЙНИХ КАНОНІВ

***Анотація.** Статтю присвячено дослідженню художньої моделі жінки в англійській літературі в історичному дискурсі та трансформації стереотипів у романі ХХ століття. Розглянуто основні літературні стереотипи та особливості їх функціонування в різних епохах. На матеріалі роману А. Дж. Кроніна *Vigil in the Night* показано поєднання традиційних рис жіночих образів із прагненням до самостійності. У творі формується перехідна модель жінки, у якій традиційні уявлення взаємодіють із модерними тенденціями емансипації.*

***Ключові слова:** жіночий образ, художня модель, історичний дискурс, стереотип, англійська література.*